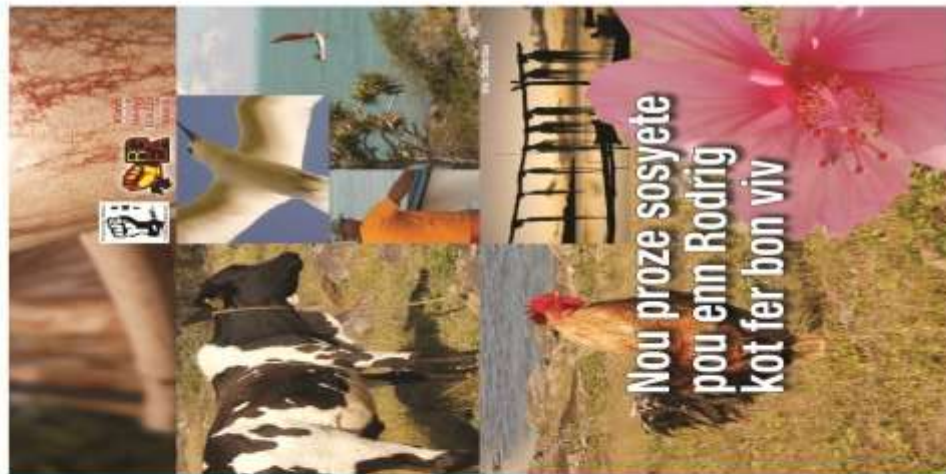

Enn publikasion RWF avèk koudmin Rasimn ek Ecolozik

IMPRIME PAR
 RGEA Printing Unit
 RGEA, Independence House
 Mont Lubin
 Rodrigues
 Tel: 8324503, Email: rgae@rgae.org Website: www.rgae.org

Nou proze sosyete
 pou enn Rodrig
 kot fer bon viv

Nou proze sosiete
Pou
Enn Rodrig
kot fer bon viv

KI ENAN DAN LIV

Prefas.....	3
Nou listwar an de-trwa mo.....	8
Nou lalit.....	10
Nou revandik enn Rodrig lib.....	12
Enn Sosiete Demokratik.....	15
Planifikasion Demokratik ek Ekolozik.....	17
Enn konstitision demokratik.....	19
Viv sinp Viv Ere.....	20
Progre imin.....	21
Sitwayin ek politik.....	23
Sanzman klimatik.....	27
Lenerzi renouvlab.....	30
Lekonomi alternatif, sosial ek solider.....	31
Kooperativ antan ki zouti ekonomik.....	33
Bann piliye nou lekonomi.....	38
Lapes	
Touris	
Agrikiltir	
Lelvaz	
Servis piblik ek dibien piblik.....	44
Lasante.....	46
Ledikasion.....	48
Kiltir.....	53
Langaz.....	55
Nou sosiete zordi ek demin.....	57
Ladrog, Omosexualite, penn-de-mor, letanazi, zeness, lavortman, fam, prostitision	
Enn revolision sitwayenn ek demokratik.....	64
Gloser ek definision.....	66

Prefas

Enn Rodrig kot fer bon viv

Sa sosiete Rodrig ki nou tou reve, sa Rodrig kot pou fer bon viv-la, li a nou porte. Nou kapav konstrir li zordi.

Enan de-ply-z-an-ply bann Rodrige/ Rodrigez ki pe lite dan sakenn so fason avek lespwar konstrir enn Rodrig kot fer bon viv. Nou form parti sa bann dimounn-la. Nou motivasion li pa larzan, li pa pouvwar, nou lanbision li pou nou pei. Li pou enn Rodrig kot fer bon viv.

Partou dan lemond bann zenn, bann fam, bann sindikalis, bann peizan, bann intelektiel pe proklame ki ennlot lemond li posib. Oze afirme ki ennlot Rodrig li

posib se-t-enn fason pou komans pran konsians ki kalite Rodrig nou anvi konstrir.

Nou penan lanbision dan sa liv-la pou donn tou repons ek tou detay sa Rodrig ki nou tou reve ek anvi konstrir-la. Nou pe esey zet baz ennlot fason get lavenir nou pei kot nou lavi, nou fason viv, nou liberte vinn prioriter lor lezot konsiderasion, kot nou drwa antan ki Rodrige ek antan ki pep vinn enn priorite lor bann privelez ki lavi zordi ofer nou.

Atraver sa liv-la nou pe rod sirtou deklans enn refleksion, ek esey amenn enn repons nouvo ek revolisioner a bann preokipasion politik, ekolozik ek demokratik bann Rodrige zordi.

Dan enn fason obzektiv zordi nou enan bokou plis rezon pou amenn enn lalit pou fer sa Rodrig kot fer bon viv-la vinn enn realite, kot somaz, prekarite, lexod forse, lamizer, langwas nepli dominn nou sosiete.

Ennlot Rodrig kot lekonomi vinn o servis bann Rodrige, kot nou drwa a enn lexisans pezib ek ere

antan ki Rodrige vinn enn realite. Pou sa realize bizin enn sanzman revolisioner ek an-profonder striktir nou sosiete aktiel.

Revolision ki nou anvi amenin li konstriksion ennlot sosiete Rodrig, ennlot Rodrig kot tou pou nou tou, kot tou desizion ki konsern nou lavi, kot bann institision, kot bann swa ki nou bizin fer toulezour li sou nou kontrol, kot noumem nou kapav alafin enan liberte desid pou noumem par noumem, kot alafin pouvwar li appartenir a nou tou, bann Rodrige.

Tousala li inportan ek li fer sans parski penan personn ki pli kalifie ki nou, pou desid pou nou.

Nou konviksion li dekoult depi sa bann lalit tipti ek gran ki nou tou pe amenin sakenn dan nou kote dan direksion sa Rodrig kot fer bon viv-la. Nou ti pou kontan si sa liv-la kapav kontribiye dan enn fason ou ennlot pou deklans enn deba pli larz parmi tou sa bann dimounn ki krwar dan posibilite sa Rodrig kot fer bon viv-la.

Sa liv-la li osi enn lokazion pou permet nou reflesi lor lirezans, loportinite ek nesesite enn tel konba.

Sa liv-la enan osi kom lobzektif pou prezant nou lide, nou analiz, nou lopignon ek nou bann propozision otour enn Rodrig kot fer bon viv. Li anmemtan zet baz pou rasanble bann Rodrige otour bann valer ki sa proze sosiete-la reprezante.

Bann signater sa liv-la pa finn gagn linanimite lor sartin size ek nou pa finn rod linanimite. Nou seki nou été, bann zonm ek bann fam ki lib de nou lide ek nou lopignon. Nou pa atann ki tou dimounn dakor avek sartin lopignon lor sartin size dan sa liv-la.

Avek piblikasion sa liv-la nou angaz nou avek konviksion pou azir depi zordi pou sa mouvman ver sa nouvo sosiete ki nou pe rod konstrir-la.

Nou konin ki nou ete e avek sa liv-la tou dimounn pou konin ki nou ete, pou ki nou pe lite. Mem bann ki pa dakor avek nou pou konin omwin ki bann valer nou pe defann.

Nou proze sosiete li fonde lor nou analiz sosiete ek osi apartir nivo konsians ki nou finn devlope dan lalit ki nou pe amenin sakenn dan nou kote. Li osi fri bann deba ek refleksyon ki finn enan parmi nou dan nou bann lorganizasion respektiv.

Alafin sa liv-la apele pou gagn konplete, anrissi, diskite ek mem konteste, parski so finalite se lemansipasion bann fam ek bann zonnm Rodrige.

A map of the African continent is centered on a light pink background. The map itself is a dark, textured silhouette. Overlaid on the map is text in white and red. The text is arranged in several lines, with some words in red to emphasize specific parts of the message.

People
say that **slaves**
were taken from Africa.
This is not true.
People were
taken from
Africa...
and were
made into
slaves

Nou listwar an de-trwa mo

Nou listwar finn pran nesans apeare trwa siek desela, zot finn anlev bann fam ek zonm ki ti pe viv trankil dan zot vilaz dan Guinée, Senegal, Mozambique ek Madagascar ek finn anbark zot koman zanimo lor bato ziska Rodrig. Bann ki finn sirviv apre sa trazedi-la inn pas leres zot lexiatans travay koman zanimo pou zot bann met. Zot pa finn retrouv zot fami ek zot later Lafrik .Zot lezo inn antere lor later Rodrig. Pou sartin li zis enn lepok nou listwar me pou nou Rodrige li bokou plis ki sa, zot ti nou bann aryer-aryer-granparan.

Nom *Rodrig* li sorti depi nom enn marin Portuguais ki apel Diogo Rodriguez ki ti vizit Rodrig an 1528. Penan okenn dokiman ki fer mansion lexiatans enn popilasion indizenn.

An 1638 Rodrig ti administre apartir Larenion koman enn domenn Francais ziska Anglais pran posesion an 1809. Ant 1809 ziska 1814 Rodrig ti gouvernin koman teritwar Britanique parey kouman Moris ek depi sa dat-la finn administre apartir Moris.

An 1960 desizion finn pran pou dekoloniz Moris ek Rodrig. Rodrig ti exkli dan negosiasion ki ti enan dan Londres ek Moris swadizan aköz nou pa ti enan enn parti politik Rodrige, enn fos pretext.

An 1967 kan pou premien fwa Rodrige ti gagn drwa vote, avek lapor kanpagn kominal PMSD ek Duval, 97% Rodrige ti vot kont anexion par Moris. Bizin dir ki nou pa ti enan swa ant kolonizasion Britanique ek lindepandans, nou dilem se swazir ant kolonizasion Britanique oubien okipasion Moris. Me malgre sa nou vot pa ti konte. 1968 drapo Moris

pa ti kapav flote dan Rodrig aköz Rodrige pa ti dakor, se-t-an 1969 ki zot ti kapav inpoz zot pavion dan enn niaz gaz lakrimozenn ek kout bayonet.

Avek enn konstitision inilateral Moris finnn anexe Rodrig ek nou finnn perdi nou pei. Kan Rodrige finnn komans fer tapaz nou finnn gagn enn minister Rodrig an 1976, Island Council an 1991 ki ti disoud an 1996, 2002 inn gagn enn form lotonomi, me ziska zordi tou seki inportan ankor pe desid Moris.

Enn pep ankor pe desid pou ennlot pep pa zis san so konsantman me kont so volonte. Parey koman tout-o-lon nou listwar zis bann terminoloji ki finnn sanze ; posesion Francais, koloni Francais, posesion Anglais, depandans koloni Moris, distrik Moris, teritwar outremer Moris, tousala avek ennsel realite nou pe touzour viv sou dominasion zis met ek apelasion ki finnn sanze, dan lapratik etranze ankor pe desid lavenir nou zanfan.

POWER TO THE PEOPLE

Nou lalit

Desizion pou zwenn ansam pou diskite, deside ek azir dan enn fason demokratik ek solider inn vinn dan enn fason natirel parski nou tou nou anime par enn mem rev «enn Rodrig kot fer bon viv». Inir ansam par bann lien resiprok ek solider pou donn plis lafors konba ki bann travayer ek lezot organizasion sosial ek bann sitwayin ki krwar dan enn Rodrig kot fer bon viv. Travayer ek bann sitwayin pou nepli tousel ek izole dan sa konba-la. Reflesi ek azir ansam ver enn Rodrig kot fer bon viv permet nou osi aprann travay ansam ek sirtou aprann viv ek pans koman dan sa sosiete ki nou pe anvi konstrir zordi ek dan nou lavi toulezour.

Nou pa pou atann enn Rodrig parfe pou viv ek pans koman nou ti pou viv dan sa sosiete-la, nou bizin komans kre li depi zordi-mem parski sa sosiete-la pa pou nek tonm disiel koumsamem par mirak.

Pou fer sa nou bizin komans montre ki li posib konstrir sa sosiete-la par donn lekzanp noumem ek komans met dan lapratik nou bann lide. Nou pa zis dir sa Rodrig kot fer bon viv-la posib me montre osi dan lapratik ki li posib. Sa piblikasion-la demontre ki nou deza dan enn proses transformasion sosial fas-a enn sitiasion inzis ek inakseptab lor plan ekonomik, sosial, politik, kiltirel ek demokratik. Reflesi ek azir ver konstriksion ennlot sistem, ennlot lorganizasion nou sosiete li nou sel lanbision ek li pa enn lanbision personel me enn lanbision pou nou pei. Nou konvinki ki pou desid pou nou penan personn ki pli bien plase ki noumem. Dan nou vilaz penan personn ki pli konin

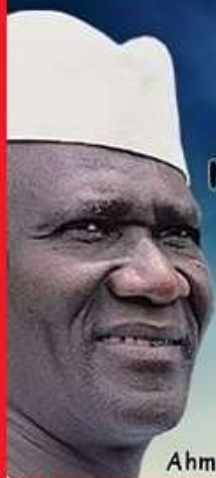
ki nou, ki kantite *track-road* , ki kantite lespas-ver nou bizin.

Nou konba li pa enn avangou liberte me li liberte lamem.

Nou dekouver bokou imazinasion ek kreativite dan nou lalit toulezour seki donn nou lespwar, nou krwar dan noumem dan nou kapasite reflesi ek azir. Nou pou nepli kontant nou sirviv ek aksepte nou kondision lavi me nou anvi viv plennman ek lib. Nou konvinki ki si nou lib li pou posib opte pou bann swa odasie koman par ekzanp

rann aksesib a tou Rodrige bann prestasion fondamantal koman manze, lozman, lasante, ledikasion, travay etc.

Thomas Sankara
et ses citations

Il n'y a pas de dignité
sans liberté:
nous préférons la liberté
dans la pauvreté
à la richesse
dans l'esclavage.

Ahmed Sékou Touré

NOU PA LIB - NOU BIZIN LIB!!! ALAIN LEVEQUE

Nou revandik enn Rodrig lib

Nou pa lib - nou bizin lib !

Depi nou lexiyans ziska zordi etranze pe desid pou nou, nou pe fer fas enn defi existansiel antan ki pep. Plis ki 97% nou popilasyon li desandan esklav malgre sa nou finn perdi nou nom Afrikin, nou idantite ek nou labiyman Afrikin tradisyonel ek sirtou nou relasyon avek nou bann frer ek ser Afrikin. Zordi nou zanfan pe bizin imit kiltir, langaz, krwayans ek tradisyon lezot. Nou kiltir, nou langaz, nou fason viv, nou idantite pe disparet. Rodrig enn pei anexe ek sou lokipasyon, laverite li osi sinp ki sa; lafin regn kolonial Rodrig ti enan enn popilasyon ek Rodrig apartenir a sa popilasyon-la. Moris zamin ti dekouver Rodrig ni finn konkerir Rodrig. Zamin Rodrige finn konsanti pou form parti lil Moris ek pou gouvènnin par Moris.

Argiman ki dir ki Anglès ti donn Moris nou pei an kado, li enn foste ek li enn argiman imoral ek san fondman. Ant servitud perpetiel ek lindepandans nou finn fini swazir parski nou destin li pa pou kontign gouvènnin par ennlot pep. Nou pa kapav kontign les etranze desid lavenir nou zanfan, inn ariv ler pou nou fer konfians nou prop kapasite, nou prop valer, nou osi nou enan drwa pou determinn nou lavenir noumem.

Aprè anexion nou pei par Moris, nou kondisyon lavi finn kontign degrade de zour-an-zour. Toulezour nou pe get destriksion nou kiltir devan nou lizie. Somaz, lamizer ek

lexod forse inn vinn enn zafer normal pou nou, ondire samem nou sor sa.

Lotonomi pa finn montre okenn sign ki demin pou meyer, penan lespwar ki kitsoz pou sanze dan enn fason pozitiv. Antan ki bann fam ek zonm ki anvi viv ansam ek batir enn destin komin, nou bizin fer tou pou nou kapav metrize nou destin ek nou penan swa pou fer sa apar pran ennlot direksyon kot posibilite enn lot Rodrig lib kot fer bon viv posib, kot nou pou kapav desid nou mem nou destinin ek sa lot direksyon-la li LINDEPANDANS.

Drwa a lotodeterminasion li enn drwa inpreskriptib ki pep Rodrig enan parey koman tou pep pou desid pou limem. Referandonm pou permet pep Rodrig desid lor so destin li enn demars inevitab dan sa lepok nou pe viv-la parski alafin se a pep Rodrig tousel ki li revinn de drwa pou desid lor so destin.

Zamin dan listwar nou pep nou finn gagn lokazion desid pou noumem, nou bann gran fami inn pey enn pri for pou nou lexisans lor sa bout later-la ek pou zot sakrifis nou penan drwa moral pou abandonn nou destin dan lamin etranze. Nou enan enn servo parey koman tou imin, nou pa bann *sous-homme*. Dominasion perpetiel pa sa ki nou anvi pou nou zanfan, nou penan swa inn ler pou nou intansifie nou konba pou ki Rodrige gagn loportinite desid so prop lavenir, pou enn Rodrig lib kot fer bon viv vinn anfin enn realite.

Enn Sosiete Demokratik

Sa nouvo sosiete Rodrig kot fer bon viv-la li oblize demokratik, pou sa vinn posib nou oblize repans tou ek rekonstrir tou baze lor bann prinsip demokratik, kot souvrennte popiler vinn enn realite, pou nou kapav enan enn vre politik o-servis ek dan lintere popilasyon Rodrig. Pouvwat desizion li pou dan lamin bann sitwayin. Li primordial ki met anplas bann striktir ek mwayin demokratik pou rann posib implikasyon tou bann sitwayin dan enn fason permanan, sirtou kan pou bizin planifie ek definir bann drwa fondamantal ek itilite sosial bann mezir ekonomik, sosial ek anvironnmanal. Tousala pa pou posib san enn sanzman an-profonder dan nou fason panse ek fason nou konsevwat lintere zeneral bann Rodrige afin ki demokrasi vinn fondman striktir nou sosiete. Sa transformasyon-la pou permet ki nou lekonomi ek seki nou prodwir, li o-servis progre, emansipasyon ek bezwin reel bann Rodrige. Nou pou bizin aprann aret pans zis seki bon pou nou me pans an term seki bon pou nou tou. Bizin enan bann diskision ek deliberasyon demokratik pou determinn lintere zeneral bann Rodrige, seki itil pou sosiete, seki nou

prodwir, kantite pou prodwir ek manier pou prodwir ek finalite seki nou prodwir.

Nou proze sosiete ki enan lanbision met lekonomi o-servis bezwin bann Rodrige pou posib si selman nou met anplas bann striktir demokratik ki rann posib implikasyon tou bann sitwayin dan enn fason permanan afin ki enan souvrennte popiler dan tou domenn ki konsern lavi tou sitwayin. Nou kwar dan lintelizans kolektiv bann Rodrige kot vizion demokratiz nou sosiete li implik nesesite met anplas bann lasanble sitwayenn partou dan bann vilaz ek lavil kot dan enn fason permanan bann sitwayin kapav zwenn pou diskit ek etabli seki dan lintere zeneral dan tou domenn parski pou nou demokrasi li kondision enn vre definision lintere zeneral. Zis enn vre revolision sitwayenn ki pou kapav amenn enn sanzman an-profonder sa sistem institisyonel, politik, sosial, ekonomik ek kiltirel ki organiz nou lavi zordi. Nou defann ek promouvwar sa proze sosiete-la parski pou nou se popilasyon Rodrig limem dan so lansanb ki enan vre solision pou ouver semin ek planifie sa nouvo sosiete Rodrig kot fer bon viv-la.

the future of our children
the future of our planet

it's in OUR hands

that's why Energy Matters

Planifikasion Demokratik ek Ekolozik

Sa Rodrig kot fer bon viv, pou li viab ek dirab pou enan enn planifikasion demokratik. Pou nou kapav enan enn vre devlopman ki dan lintere popilasyon, pou fer bann previzion, swazir bann priorite ek definir bann dibien komin. Pou planifie koman pou servi, zere ek prezerv nou bann resours, sa pou inplik ki bann sitwayin zotmem bizin alabaz sa proses-la ek planifikasion-la pou fer li a mwayin-term ek lon-term. Li pou fer dan tou domenn lavi ekonomik ek sosial kot lintere zeneral pou prime. Par ekzanp swazir ek planifie ki pou prodwir, koman pou prodwir ek kantite pou prodwir, ki infrastruktir pou devlope, ki kalite lasante, ledikasion etc nou bizin. Planifikasion demokratik vadir osi ki li pou bizin artikil ek propriete sosial ek piblik, nou bann resours koman later, lamer ek delo pou konsidere koman bann dibien-komin pou ki devlopman ki nou planifie dan sa bann domenn-la li al dan lintere popilasyon an zeneral.

Donn priorite a enn lekonomi planifie ek demokratik pou permet satisfere lintere gran mazorite popilasyon Rodrig. Lobzektif enn planifikasion demokratik li premierman pou satisfaksion bann bezwin ekonomik ek sosial popilasyon dan enn kad demokratik. Deba, deliberasion ek desizion pou etabli bann priorite ek pou determinn ki manier pou alwe resours disponib ant diferan proze, se bann sitwayin demokratikman ki enan pouvwar ek kapasite pou determinn ki kriter pou bizin konsidere pou fer sa. Enan osi lezot sektè lavi ekonomik, sosial ek kiltirel kot sa kalite planifikasion-la pa pou nesese ek swetab, seki inportan se

anmemtan ki pou enan enn diversite bann swa ki nou pou enan liberte pou fer, enan anmemtan respe ek konsiderasion pou bann priorite sosyal ek ekonomik ki konsern gran mazorite sitwayin nou pei.

Planifikasion demokratik li inportan ek fer sans pou asire ki popilasyon enan enn metriz lor so prop destin.

Enn konstitision demokratik

Enn Rodrig lib kot fer bon viv pou enan so prop konstitision kot drwa sivil ek politik ek osi bann drwa ekonomik, sosyal ek kiltirel tel ki lasante, ledikasion, lozman, manze, travay etc pou santral. Pou inskrir osi drwa lanatir ek konsep demokrasi partisipativ pou inklir dan nou konstitision pou garanti ki vre pouvwar li res dan lamin lepep e ki souvrennte lepep ek lintere zeneral li o-sant nou preokipasion.

Referandonm ek lezot form konsiltasion popiler pou osi inskrir dan nou konstitision pou garanti ki lepep kapav exprim li kan bizin lor bann size lintere zeneral.

Dan nou konba pou fer sa Rodrig lib kot fer bon viv-la vinn enn realite, nou pou organiz bann deba piblik kot tou bann Rodrige kapav gagn lokasion donn zot lide lor bann liberte, bann drwa ek bann proteksion ki zot panse bizin inklir dan sa konstitision-la.

Viv sinp - Viv Ere

*« Fer ou ris – Redwir ou bezwin »
Alain Leveque*

Enn ti-peï kot penan bann resours natirel koman petrol, lor ouswa diaman, li pou malonet fer Rodrige krwar ki enn zour li pou ris dan sans materyel, fer nou krwar ki nou tou nou enan posibilite posed enn lakaz letaz ek enn kat-par-kat. Pep Rodrig finn toultan mizer me nou ti viv pli ere avan parski nou bann bezwin pa ti otan ki zordi, nou bann granparan pa ti enan det, zot ti viv sinp, lib ek ere. Li enn filozofi lavi ki nou bizin adopte si nou anvi nou sosiete viab ek si nou anvi viv ere. Kan nou redwir nou bann bezwin ek rod zis seki nou bizin pou viv, nou deza fini ris parski nou pa pou bizin andet nou ou touy nou lekor pou nou kapav posed kitsoz ki nou pa bizin pou nou viv. Viv SINP pa vedit mal-viv oubien retourn seki nou apel «letan margo», viv sinp vedit tou-sinpleman adopte enn mod-de-vi kot nou akerir ek posed an term materyel zis seki nou vremem bizin pou nou viv enn lavi ere. Nou enan lasans ki nou enn ti-zil elwagnin, andeor sistem globalizasion, kot penan

bann resours ki interes kapitalis ek lezot pei devlope, sa permet nou kapav adopte sa filozofi lavi-la. Penan bokou lezot pei ki kapav fer sa memsi partou dan lemond enan bokou dimounn pe anvi adopte sa filozofi lavi-la. Sistem kapitalis, ki dominn laplipar sosiete zordi rann li inposib pou zeneraliz enn tel mod-de-vi partou. Nou sosiete enan potansiel vinn enn vre lekzanp pou tou sa bann dimounn dan lemond antie ki pe proklamin ki «ennlot lemond posib!».

Progre imin

Sa Rodrig kot fer bon viv-la, kot pou met lekonomi o-servis bezwin lepep pou enan enn planifikasion demokratik ek ekolojik pou permet ki lintere zeneral bann Rodrige prime ek anmemtan permet enn devlopman ekolojik ek pran an konsiderasion limit nou bann resours. Pou pran an konsiderasion itilite sosial seki nou prodwir, nou bann bezwin reel, manier nou prodwir, manier nou konsomin ek anfin finalite seki nou prodwir.

Tousala obliz nou repans seki progre imin vedir dan enn sistem kot prezervasion lekosistem ki permet nou viv li o-sant tou devlopman ki enan kom lobzektif satisfaksion nou bann bezwin. PIB pa pou enn indikater viab pou ziz lasante nou sosiete.

Progre imin nou sosiete pou pran an konsiderasion bann kriter koman :

1. Epanwisman personnel ek emansipasion bann Rodrige tel ki proteksion bann liberte, ledikasion, ameliorasion kondision travay, esperans de-vi, an bonn sante, etc

2. Koezion sosial, nivo devlopman lavi sosial, nivo proteksion sosial ek nivo somaz.

3. Egalite ek zistis sosial, egalite zonm/fam, akse ek kiltir, akse ek servis piblik ek lanvironnman nou viv.

Enn linstriman demokratik ki servi sa bann kriter-la pou permet enn zizman apropiye progres imin ek bien-et bann Rodrige ek osi lasante nou sosiete.

Sitwayin ek politik

Kestion fondamantal par rapor ek politik ki nou bizin poz nou zordi antan ki sitwayin se: Koman ek ki manier pouvwar pe servi? Si nou get bien, li pa osi inportan pou konin ki senn'la pe gouvèrn pei, me plito eski pouvwar-la pe servi pou bien-et mazorite ou zis enn ti-group?

Dan enn rezim parلمانter reprezantatif kot nou retrouv nou zordi, kot pouvwar lepep pe exerse par so bann reprezantan, lepep gagn lokazion elir so bann reprezantan par bann eleksion. Eleksion vinn fondman lezitimite tou bann reprezantan politik, bann kandida souvan diferansie

zot par zot lorizinn sosial, zot formasion ek zot proze politik.

Sifraz iniversel, ki an-verite pa totalman iniversel, drwa vot pou tou dimounn me ek enn limit laz, donn lepep linpresion ki li ki desid lor bann oriantasion politik so pei. Me Sifraz iniversel tousel li pa vremen garan demokrasi akoz sak demokrasi depenn lor listwar pei-la, so kiltir politik, bann parti politik ki existe ek sirtou personalite bann dirizan politik. Dan larealite pa lepep ki deside. Vre pouvwar trouv dan lamin bann reprezantan. Dan sa kontex-la lepep bizin gard enn regar permanan lor bann politisien o-pouvwar pou konin ki zot pe fer.

Lepep bizin enan kouraz pou anvi konin ki pe pase e servi so rezonnman ek bon-sans pou denons piblikman kan enan soupson ki sa bann swadizan serviter dibien komin-la pe servi pouvwar ki lepep inn donn zot pou zot prop lintere olie lintere kolektif .

Parski se pouvwar lepep ki trouv dan lamin bann ki a-latet pei, kan lepep fer enn demann ki konsern so lintere, li lozik ki li atann enn repons motivan parski sipoze enan enn kontra ant politisien ek lepep. Li normal ki lopignon piblik diriz so lakoler, so bann kritik vizavi bann politisien, akoz souvan kan zot ariv o-pouvwar zot pa ekout volonte lepep. Politisien akapar pouvwar, olie zot okip dibien kolektif, zot servi zot prop lintere, lepep nepli kapav exprim li, lepep inn vinn otaz so bann prop dirizan.

Zordi dan Rodrig nou enan enn sistem lezislatif reprezantatif kot dimounn atraver enn eleksion rezional o nivo sis (6) rezion swazir douz reprezantan direk ek apartir enn sistem proporsionel ankor enn poursantaz pou al reprezant popilasion dan enn lasanble. Sistem ki anplas li

sipoze pli propis pou enn bon relasion ant politik ek sitwayin. Me pa sa ki nou pe konstate. Bann proze demokrasi partisipativ kot lepep pranpar direkteman dan desizion ki konsern li, ki bokou parti politik promet zamin inn resi realize kan zot ariv o-pouvwar. Nou bann politisien bizin fer enn politik pozitif, lib de bann ilizyon lintere personel pou ki lepep Rodrige ki sipoze otonom, resi sorti dan sa sitiasion deplorab ki li ete-la. Bizin ki sak dimounn ki ne dan Rodrig kapav konsider li doubleman Rodrige, enn koman enn sitwayin Rodrig ek ki li redevab pou tou seki pei inn fer pou li, ek lot kote antan ki enn sitwayin patriotik lanasion Rodrigez. Sakenn bizin santi ki li enan so plas pe-inport so kalifikasion ou stati sosial. Rodrig antan ki pei bizin kapav garanti ki sak sitwayin gagn posibilite pou devlop so lespri, so kiltir dan bann kondision ki pli adapte pou so devlopman ek so lepanwisman total.

Vre politik se-t-enn politik ki respekte drwa olie zis pres moral ek fer gran promes ki souvan enn lexersis ki kasiet enn fason sinik pwisans. Bizin pa kouyonn lepep aköz enn konsomater touzour enn bon ziz bann marsandiz ki li aste, so zizman li dapre enn lexperyans ki li finn viv. Ankler, lepep pou fini par dekouver to ou tar si ou finn bern li. La li komans egri, komans fatige ek politik. Se-t-enn vre paradox. Olie ki atraver sifraz iniversel lepep rapros li ek politik, de pli-z-an-pli li pe elwagn li. Se-t-enn fenomenn ki nourri par bann zonm politik, memsi zot mem zot denons li pandan sak kanpagn elektoral.

Partou dan lemond nou pe remarke ki enan de-pli-z-an-pli enn deperisman demokrasi; bann deriv otoriter sartin dirizan, sak eleksion de-mwin-z-an-mwin dimounn pe al vote, enn peizaz politik ki pa renouvle, bann deba vinn rar o-profi enn panse inik.

Dan sa Rodrig lib kot fer bon viv-la, lepep pou rebran pouvwar setadir pouvwar pou dan so lamin. Pou ranforsi ek ogmant souvrennte direk lepep, nou pou miz tou lor lintelizans kolektiv ki permet enn meyer zesion lintere kolektif atraver esanz ek dialog dan enn fason bien demokratik. Li pou nepli posib ki zis enn dimounn ou enn group dimounn osi intelizan ek konpetan zot ete pou desid pou tou dimounn.

Demokrasi partisipativ pou inskri dan nou konstitisyon ek so bann lezot lalwa ki nesese pou sipoti sa prinsip-la, pou enan bann mwayin, bann zouti ek lespas nesese pou met anplas enn vre demokrasi kot pouvwar res dan lamin lepep dan enn fason permanan.

Pou enan bann nouvo domenn kot lepep kapav interveni, pou enan bann nouvo striktir demokratik koman lasanble sitwayin onivo vilaz, rezon ek nasional pou permet lepep pranpar dan bann gran desizyon ki pou afekte zot lavi. Pou enan referandonm ek lezot form konsiltasyon popiler direk koman petisyon. Tou bann gran desizyon ki pou afekte lavi nou bann sitwayin dan enn fason ou ennlot pou bizin dabor enan konsiltasyon popiler.

Dan sa Rodrig lib kot fer bon viv-la, li pou kapital ki enan enn politik ki vremen demokratik, ki striktir dan enn fason orizontal ki rann posib inplikasyon tou bann Rodrige dan enn fason permanan kan nou sosiete enan pou fer bann gran swa, kan lintere zeneral bann Rodrige ankestion. Alafin sa form demokrasi-la pou asire ki pouvwar li res toultan dan lamin lepep, kot li pou souvrin.

ON NE SE BAT PAS
POUR LA NATURE
NOUS SOMMES
LA NATURE
QUI SE DÉFEND

Sanzman klimatik

Antan ki imin, nou fer parti lanatir ek dan enn Rodrig kot fer bon viv, drwa lanatir pou inskri dan nou konstitisyon. Katastrof ekolojik remet an-koz lexisans imin ek bann zanimo lor later ek dan lamer. Destriksyon biodiversite, epwizman resours natirel obliz nou dan enn Rodrig kot fer bon viv adopte enn planifikasyon ekolojik kot nou redefinir nou manier prodwir ek fason nou konsomin. Anmemtan pou kontrol linpak aktivite ekonomik lor lekosistem nou pei ek promouvwar enn devlopman imin dirab ki kapav kre bann travay ekolojik.

Sanzman klimatik li enn bann pli gran menas anvironnman, sosyal ek ekonomik ki laplanet pe fer fas. Nou bizin reget fason nou servi nou later, fason nou viv ek ki linpak sa enan lor nou lanvironnman. Bann linformasyon dan domenn lanvironnman pou vinn pli aksesib pou piblik. Pou inform dimounn lor linportans konserv nou biodiversite. Pou protez nou lamer ek so bann resours, nou lakot, nou lafore ek so bann zanimo, nou bann montagn ek larivier.

Bann zanimo zot inportan dan lasenn alimanter ek bann pie ed pou lit kont sanzman klimatik avek zot kapasite pou absorb karbonn. Tousala pou konsidere koman bann dibien-komin ek klasifie koman domenn piblik dan nou konstitisyon.

Dan tou proze ki fer, ekonomik ou sosyal, bizin pran an-konsiderasyon so laspe anvironnman. Proteksyon ek

ameliorasion kalite nou lanvironnman vadir permet later abrit lavi dan tou so diversite ek respekt bann resous natirel ki nou enan.

Enn Rodrig kot fer bon viv pou respir lasante ek leta nou lanvironnman pou enan enn bon linpak lor nou lasante.

Pou reget nou politik agrikol afin ki li vinn pli ekolojik, servi konpos ek bani itilization bann pestisid, erbisid ek fertilizan ki pabon pou lasante. Pou enan enn lapros 'agro-ekolojik'.

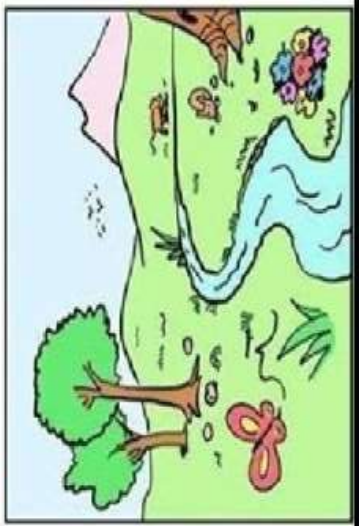
Pou investi dan enn lindistri lapas andeor-lagon, kre bann kooperativ agrikol pou mie explwat nou later olie ki epwiz tou seki enan dan nou lagon. Me pou sa, pou vinn delavan avek bann proze ranz teras pou rezoud problem lerozion later. Koman nou konin lerozion li afekte nou sekter agrikol ek lapas anmemtan.

Pou pratik enn politik transpor ki pa fer polision, donn privez bann transpor an-komin ek investi dan bann lenerzi prop.

Dan sa Rodrig kot fer bon viv, pou diminie polision, triye ek resikle bann dese ek diminie inportasion bann prodwi ki souvan enan tro bokou anbalaz. Valoriz plis nou bann prodwi lokal pou enn ekonomi sosyal ek solider. Bizin enan enn bon zesion bann dese, aret bril salte, servi bann poubel afin ki nou lekosistem teres ek marin pa afekte.

Tousala pou dir ki nou lexisans ek sirvi li depann lor lanatir kot nou osi nou form parti. Si nou lanvironnman detrir, imin ek lezot bann lespes pa pou kapav sirviv. Bokou zanimo zot an-danze ek zot kapav disparet. Enan bann pei kot zot bann dimounn kapav vinn bann refizie klimatik. Nou pou kontribie pou ki nou planet kontign respir ek abrit lavi.

ΓΕΩΧΑΛΕΜΕ

Lenerzi renouvlab

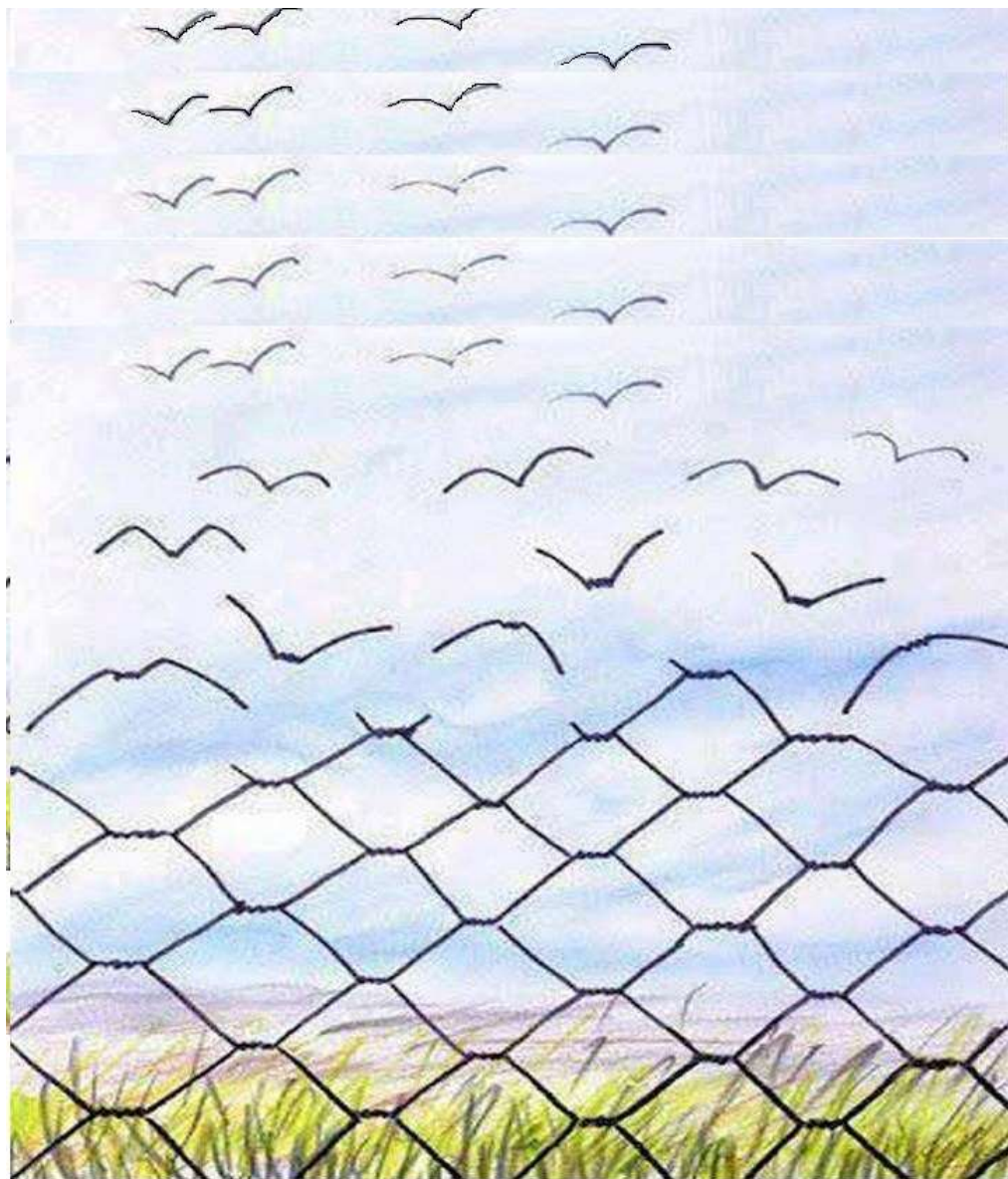
Enn lenerzi renouvlab li enn lenerzi kot so rezerv li pa fini zamin ek ki imin avek bann teknolozi modern kapav explwate. So kantite li ilimite ek li pa enn danze pou lanvironnman.

Rodrig pou inové ek demar enn vre program pou al ver enn tranzision enerzetik renouvlab koman soley, divan ek vag. Met plis lanfaz lor itilizasion bann pano fotovoltaike ek termik, servi bann sof-o soler, kre bann park eolienn ek servi karbiran prop.

Li inportan ki sa bann inisiativ-la li res dan lamin lepep ek nonpa sekter prive ki prodwir zis pou profi. Pou bizin enan enn kontrol piblik, sosial ek demokratik dan sa nouvo sekter lenerzi-la. Sa pou permet ki lenerzi vinn aksesib pou tou Rodrige atraver enn planifikasion sosial ek enn tarif progresiv. Pou kre ek ankouraz bann kooperativ ek ankouraz bann dimounn develop enn kiltir sosial ek solider.

Enn nouvo politik enerzetik li fondamantal pou redwir nou depandans lor lenerzi fosil. Teknolozi zordi permet nou develop sa sekter-la, pena okenn rezon pou ki nou pa miz lorla. Nou bizin form nou bann dimounn ek miz plis lor nou bann resours lokal.

Lenerzi renouvlab li enn reméd pou sanzman klimatik ki pe detrir nou planet. Memsì nou bizin investi bokou, li vo lapenn pou ki zenerasion fitir kontign gagn lasans viv dan enn Rodrig kot fer bon viv.

"You don't fight for 'a new system.'
You create something that makes the old system obsolete."

-Jacque Fresco, inspired by Buckminster Fuller

Lekonomi alternatif sosial ek solider

Lekonomi sosial ek solider li avantou enn ekzizans ekonomik. Dan sa form lekonomi-la, bann kooperativ pou enan enn plas santral. Enn kooperativ se-t-enn antite ekonomik, dan enn bi sivil ou komersial, ki finn kre dan enn lespri ki diferan ek sistem profi kapitalis. Kooperativ pli apropiye ek kapital travay, setadir lafors travay bann kategori sosial koman bann ti-agrikilter tradisionel, artizan, bann seki viv dan komers informel ki bien nonbre dan enn pei an-devlopman koman Rodrig, bann exkli, bann marzinalize ek bann somer, ki posed zis zot kouraz travay. Sa karakteristik nou sosiete-la donn bann kooperativ posibilite ek lezitimite pou okip enn plas santral dan nou pei. Par konsekans, responsabilite lezot konpozan lekonomi sosial ek solider, se pozisyon zot dan mem perspektiv ek travay an faver promosyon sektor kooperativ.

Enn lekonomi sosial ek solider, li enn fason pou regroup bann dimounn, bann striktir olie bann kapital (larzan ek linvestisman pou profi). Enn lekonomi ki viz pou servi dimounn ek Rodrig (donn dimounn travay, prodwir manze) avantou. Dan enn lekonomi solider ek sosial sak manm, sak sosiete kooperativ, groupman kooperativ enan mem drwa ek mem devwar. Olie zot resers profi zot rod lintere ansam, tou bann manm ek sosiete an-zeneral.

Dan enn Rodrig kot fer bon viv, pou enan enn sistem ekonomik ki adapte pou kontex Rodrig. Rodrige pou siport Rodrige dan sans ki konsomater Rodrige pou aste an priorite prodwi lokal. Anglo nou pou "prodwir seki nou manze ek manz seki nou prodwir".

Nou pou fie lor nou prop kapasite avek resours ki nou enan pou devlopman ekonomik ek sosial Rodrig. Se la ki sa Konsep "prodwir seki nou manze ek manz seki nou prodwir"-la pran tou so sans. Sa pou permet ki larzan sirkil

pli rapidman ant Rodrige e poz li koman enn alternativ pou relans devlopman ekonomik ek sosial Rodrig. Sa pa pou enn realite si Rodrige kontign konsonm seki inporte aköz larzan-la re-sorti depi nou lekonomi anplis seki pe dedie a ranboursman bann det. Seki reste pou sirkil dan nou lekonomi pou tro tigit.

Kiltir Rodrige pe dilie, de pli-z-an-pli Rodrige pe konsonm seki inporte ek pe deles seki prodwir kot nou. Dan sa Rodrig kot fer bon viv-la, kiltir pou inn retabli kot pou enan enn sipor mitiel ant Rodrige. Prodikter lokal pou prodwir kantite ki bizin an-varyete ek kalite a enn pri rezonab. Larzan pou sirkil plis ant popilasion lokal ek tou dimounn pou kapav viv.

Rodrig pou deles sa sistem ekonomik kapitalis ki pe touf so devlopman-la, olie pou enan enn ti-group dimounn ki pe akimil dibien lor latet lezot ek enn gro parti popilasion ki reste an-difikilte, sitiasion pou diferan. Avek enn lekonomi sosial ek solider, Rodrige, an-zeneral, pou dan sant devlopman ekonomik ek sosial. Tou Rodrige pou enan so sans pou partisipe e somaz pou nepli enn problem. Bann benefis ki zenere depi bann diferan aktivite pou partaze ant bann regroupman dimounn (kooperativ) ek servi osi pou bann proze sosial olie tonm dan lamin ennsel ou enn ti-group dimounn.

Dan sa Rodrig kot fer bon viv-la, Rodrig pou enn pei devlope dan so fason. Devlopman pa pou dapre definision internasional me dapre kriter ki rann enn pei "bon pou viv". Setadir, kot tou dimounn enan enn travay, enan enn plas reste kot li santi li bien, pe sibvenir bezwin so fami, pe viv an-akor ek kooperasion ek so lantouraz, pe gagn akse ek bann zafer esansiel koman delo-potab, elektrisite, travay, ledikasion, servis medikal ek pe viv dan enn lanvironnman

sin. Rodrig pou klasifie koman enn pei devlope par-rapor ek lozik “enn pei kot fer bon viv».

Cooperatives
= create the =
solutions

Koorperativ antan ki zouti ekonomik

Dan enn Rodrig kot fer bon viv, pou privilege koorperativ dan plas liberalism. Liberalism, ki enn zistifikasion aksion met an-limier individialism dan plas kolektif. Ant individiel ek kolektif, pou swazir metod ki pli avantaze ek adapte setadir kolektif seki pou permet itilizasion bann resours disponib dan enn fason dirab.

Koorperativ ki enan enn lobzektif plis sosial pou permet prodwir libreman ek kolektivman kot prodiksion ek esanz fer dan lintere kolektif olie profit a zis enn ou de-trwa dimounn.

Pou kapav enan enn sanzman ideolozik adapte pou Rodrig pou enan osi enn alternativ ekonomik viab ek adapte parey

.

Pou sa sanzman-la vini li inportan ki:

Tou Rodrige pou gagn lokasion partisip dan definision enn lekonomi ki pli adapte setadir sa lekonomi solider ek sosial-la atraver enn planifikasion demokratik ek ekolozik.

Konsider lekonomi koman enn irzans dan lintere devlopman sosial ek anvironnmental.

Lekonomi koman moter pou kre nouvo lanplwa dirab ek ekolozik.

Lekonomi sosial azir koman enn mwayin pou permet rodrige viv ek devlop so pei.

Esanz bann konpetans, valoriz sak talan disponib pou permet sakenn viv atraver so metie.

Rekonsilie lekonomi, sosial ek lanvironnman.

Zordi lor plan sosial ek ekonomik, Rodrig touse par plizier fleo: povrete, exklizion, ki sak zour fer fose ant bann diferan group agrandi, somaz, lexlizion sosial, lanplwa tanporer, lanplwa limem, se bann gran defi pou Rodrig. Dan enn Rodrig kot fer bon viv, li inportan ki devlop enn lekonomi solider ek sosial atraver bann kooperativ pou enn lekonomi ki servi Rodrige avantou.

Avek sa sistem lekonomi sosial ek solider, leta pou fasilite miz-anplas kooperativ, donn sipor finansie, lekipman ek striktir pou ankouraz bann dimounn koman ti-planter, peser, ti-agrikilter, regroup zot atraver bann sosiete kooperativ. Rodrige pou met an-komin zot konpetans dan bi pou amelyor prodiktivite ek redwir kou dan lintere tou dimounn. Leta pou met later a-dispozision dan bi prodwir, donn lakonpagnman teknik ek agrikol, met lalwa kad anplas, fikse bann pri plafon dan lintere kooperater pou ki a tou nivo ki swa primer, segonder ou tersier, kooperativ limem moter, limem zouti pli inportan dan sa nouvo striktir ek devlopman enn lekonomi solider ek sosial. Se-t-atraver kooperativ ki kapav organiz prodiksion, transform ek export bann prodwi dan lintere Rodrige an-zeneral. Pou enan osi bann nouvo kooperativ dan domenn koman lenerzi renouvlab ek devlop bann nouvo vilaz kooperativ. Pou ankouraz bann kooperativ pou fer prodiksion pou marse lokal, rezional, kontinantal ek lemond.

Dan Rodrig se linsifizans kapasite intervansion leta dan bann sektor sosio-ekonomik ki alabaz lagravasion bann inegalite sosial, lapovrete ek lexlizion sosial. Travay preker, lekonomi informel, somaz ek lexlizion sosial

reprezant enn gran defi pou pei e rol ki lekonmi bizin enan se-t-enn rol striktirel parski li azir an faver solidarite ek inifikasyon bann mwayin ek zefor bann prodikter, bann travayer independan ek bann ki dan lekonmi informel. Bann kolektivite travay koman bann kooperativ bizin partisip plennman dan zesion ekonomik nou zil. Leta pou kontribiye dan devlopman bann kooperativ atraver bann mwayin prodiksyon e lezot resous ki nesese pou realizasyon zot travay ek anmemtan soutenir politik linvestisman dan bann sektè emerzan atraver bann kooperativ. Atraver sa bann kooperativ-la bann sitwayin pou kapav gagn akse fasilman/gratwitman ek bann porsyon later par ekzanp; pou pratik lekonmi oxilier, poul, bef, zardinaz, kiltivasyon legim, donk, partisip dan demokrasi direk. Anretour, bann explwatan later bizin servi later-la dan enn fason efikas, ekolojik ek profitab, pran li swin ek ogmant so fertilite. Bann aktivite artizanal, lagrikiltir ek lelvaz, lapas or-lagon ek lezot servis kapav vinn bann sektè aktivite soutenab sou-responsabilite bann kooperativ.

Dan enn manier soutenab, leta kapav :

1. Met sirpie bann sistem garanti ek finansman atraver kreasyon enn striktir piblik pou permet devlopman bann proze spesifik pou lintere zeneral an-faver lekonmi kooperativ, elwagn zot ek bann kredi toxik, donk donn bann kooperativ letan pou inplante.
2. Ede pou kre bann servis pou soutenir bann kooperativ an-term konsey, asistans ziridik, formasyon sosyal, etc, pou permet zot pli konpran zot rol ek konn fer bann swa adapte ek apropriye ek sitiasyon.

3. Rezerv marse lokal pou bann kooperativ Rodrige ek komans travay lor implantasion bann pri-plafon. Ede pou met sirpie bann rezo kooperativ pou regroup bann aktivite dan mem filyer, ek striktir bann kooperativ pou permet zot konpetitif onivo Moris, Losean Indien ek Lafrik pou permet lesanz ek soutien mitiel.

Avek letan, lexpéryans ek matirite ki pou gagnin dan domenn kooperativ, nou kapav anvizaz pou etabli bann kominote kooperativ kot popilasyon viv ek travay ansam pou bien-et tou dimounn.

Nou pou kapav komans par bann vilaz 30-40 fami me fodre pa ki li par kontrint. Leta pou donn formasion, ankouraze ek partisipe. Leta pou otan ki posib, akonpagn bann vilaz kooperativ-la ziska ki zot kapav fonksionn par zotmem.

Bann pilie nou lekonomi

Lapes

Dan sa Rodrig kot fer bon viv, nou lagon pou inn rezenere gras-a rediksyon presyon lor li. Bann peser pou explwat an-deor lagon touzour par bann regroupman, pou nepli bizin atann bann bato ki pa pou zot, vinn pran zot, pou apre vinn donn zot enn lapey mizerab pou zot zefor ek les tou benefis pou propriyeter bato. Bann peser mem pou propriyeter, zot pou zwir plennman benefis ki zot zefor inn zenere. Popilasyon lokal pou kapav gagn prodwi lamer an-abondans a enn pri aksesib a tou Rodrige. A enn moman, peser pou an pozision pou regroup zot ek investi dan lekipman apropriye ek al pli lwin pou fer lapas semi-indistriyel. Rodrige pou dan sa ler-la dan pozision pou explwat so lamer koman bizin e non-pa nek get lezot pei vinn pran so dibien. Rodrige pou pli konsian linportans so resours, zot pou met sirpie enn sistem explwatasyon soutenab ki pa pou met so resours an-danze afin ki li ek zenerasyon fitir kapav profite. Avek lapas semi-indistriyel ek bann infrastruktir nesese, kapav devlop "seafood hub" kot bann bato ki Rodrige posede kapav vann zot priz ek re-al lapas ek bann aster kapav transform prodwi lamer pou explwat so valer o-maximem. Li pou enn sekter ki pou kre bokou lanplwa. Bizin enan fasilite ousi pou Rodrig kapav vinn enn platform komersial. Bann bato Kargo dan reyon losean Indien kapav akoste pou debark marsandiz ek rebran lot pou retourn zot destinasyon. Li ousi indispensable pou enn meyer itilizasyon ek zasyon resours marinn ki enan enn liniversite spyalize dan bioloji marinn ek bann pratik lapas soutenab.

Sekter Touris

Avek enn lagon ki finn rezenere ek enn planifikasion ekolozik, tourism pou devlop dan enn fason soutenab. Popilasion pou profit plennman tourism solider ki pe emerze. Bann touris pe montre ki zot prefer viv enn lexperyans imenn ek prefer al dan seki nou apel bann "chambres et tables d'hôtes" olie al dan bann lotel lixie. Rodrige pou swiv sa tandans-la ek dan bann vilaz bann dimounn kapav striktir zot lakaz pou akeir bann touris. Rodrig kapav met li dan enn meyer pozision pou atir sa nouvo tip touris-la. Rodrig pou fer piblisite so destinasion par-rapor a manier viv so popilasion. Bann touris pou swazir Rodrig koman zot destinasion pou vinn viv enn lexperyans parmi enn sosiete ki viv an solidarite ek koorperasion. Bizin devlop bann vilaz kominoter pou ki inpe partou dan Rodrig ek pa zis lor lakot, bann touris-la trouv zot plas. Ankore enn fwa bann benefis sekter touris pou reparti pli ekitableman parmi lapopilasion avek enn system touris solider ki bien planifie.

Agrikiltir

Valer dizour, Rodrig ankore dan enn faz inisial devlopman ki karakterize par enn sosiete agrikol tradisionel, kot prodiksion pe asire par bann teknik ridimanter kot intervansyon leta li bien tigit. Ki lor plan sirfas ki kiltive, kantite ki pe prodwir ek komersialize ou dan kote lanplwa, li evidan ki bann agrikiltir ek bann PME transformasyon Rodrige pou vinn bann akter devlopman ekonomik Rodrig. Sa bann sekter-la, zot kapav amelyor zot prodiktivite me

problem se ki zot kapasite pou investi li feb. Li kler ki dan Rodrig investisman li enn problem pou sektor agrikol Rodrige. Azoute ek sa karakter partikilye ki lie ek sektor agrikol (striktir agrikol pei lamem, bann disparite striktirel ek natirel ant bann diver reziyon agrikol), linkapasite pou asir enn nivo de-vi adekwat a bann dimounn ki dan sektor agrikol, bann teknik defektie 'marketing' ek komersial, tousala pa insit agrikiltir Rodrige-la pou li devlop so zefor.

Pou regle sa sitiasyon-la, li nesese ki ogmant kapital bann ti-explwatan familyal, bann kooperativ vilazwaz ek bann ti-antrepriz transformasion. Leta pou met anplas, direktiman ek sa bann ti-explwatan-la, bann program apwi teknik/finansie, donn zot bann sertifika otantisite apropriye pou kapav, amelyor rannman, asir bann kalite prodwi ki pe met lor marse, asir dirabilite sa bann prodwi-la par rapor ek aprovizionman. Sa bann program-la kapav trouv so finansman depi bann sibvansyon ek apartir bann pol finansie leta.

Modernizasyon bann rezo agrikol Rodrige li alafwa enn nesosite sosyal, politik ek ekonomik. Langazman bann dirizan politik Rodrige dan sa sans-la li pou kler parski agrikiltir bizin modernize pou li rant dan enn faz tranzisyon. Adopsyon rapid onivo pei an-zeneral bann nouvo teknik prodksyon, bann angre natirel, bon-kalite semans, bann ekipman agrikol koman masinn pou bour later li inportan, me li depann osi lor bokou lot faktè koman pri, disponibilite bann prodwi pou amelyor kalite later ek prodksyon, bann konesans anterm konsey teknik ek ekonomik. Apar febles (disponibilite, kalite, pri), bann servis ki indisponsab pou modernizasyon agrikiltir (semans, angre, prodwi veteriner ek saniter, masinn agrikol) enn kontrint pou sektor agrikol. Parey pou formasyon

profesyonel, konsey teknik ek ekonomik. Pou reponn sa bann defi-la, Leta pou pran sarz sa bann servis-la. Premie rol Leta dan sa sitiason-la se pou insiste ki plizier metie ki dan mem brans aktivite regroup zot an kooperativ. Sa bann kolektif-la, kan zot existe, zot kapav vinn bann azan pwisan pou devlopman, regle bann iregilarite ek ousi pou anplifie aksion Leta.

Pou enan bann program diversifikasion agrikol, plantasion an interlign (lespas ant de kiltir diferan), rotasion bann plantasion, meyer itilizasion delo. Tousala pou enan pou obzektif ogmant prodiksion pou ki kapav ariv otosifzans alimanter, diminie ou ranplas inportasion ek satisfere demann lor marse lokal a enn pri rezonab. Transformasion bann prodwi agrikol par enn agro-indistri an bann prodwi otgam pou enn pli for potansiel anterm valer-azoute kapav vinn enn sekter mazer exportasion. Anmemtan, li inportan ki devlop enn sekter artizanal dinamik ki explwat o maximem bann matier premier lokal e ki enan pou bi valoriz enn artizana Rodrige otgam pou donn li enn dimansion internasional. Pou devlop enn stratezi konple pou renouvelman prodiksion artizanal Rodrige: fer bann letid pou konn potansiel artizana-la lor marse, renouvelman stil, bann atelie prodiksion (skiltir lor dibwa, dekorasion lor latwal, brodri, figirinn), nouvo striktir 'design' ek informasion.

Nou pou debaras nou ek bann fos konsepsion ki li istorik ouswa emosyonel ki pe pez lor devlopman agrikol dan Rodrige ek aksepte ki li pa touzour rantab nek prodwir san konesans ki bizin. Enn nouvo mod kooperasion debarase ek bann konsiderasion initil li swetab pou bien-et bann agrikiltir ek pei Rodrige an zeneral.

Lelvaz

Rodrig enan de sezon. Sezon lapli li komanse Me ziska Oktob ek sezon sek li komanse Novam ziska Avril. Sa de sezon-la inflians levaz kote kantite ek kalite. Dan sezon lapli labondans lerb ek delo zaimo vinn bien alors ki dan sezon sek bokou zaimo mor aköz mank lerb ek delo.

Enn konsta se ki bann elver Rodrige enan tandans get prodiksion an term kantite plis ki kalite. Sa inn amenn enn levaz exesif ek dezord ki rann later pli pov. Aköz sa bien souvan enan bann lager ant elver ek planter aköz bann zaimo fer dega dan plantasion.

Pou progre pou nepli enan sa sistem levaz dezordone ki nou pe fer la. Pou servi bann resours dan enn fason pli serye ki li kote later, delo ou manze zaimo. Enn lot laspe ki bien inportan se ki nou bouz lor enn sistem levaz pli prodiktif soutenab ek anmemtan reflekte lekosistem ki permet nou tou viv an-armoni dan enn fason soutenab.

Re-arming the public services
to make the **autonomy work**
in the **interest** of the
people we serve.

Servis piblik ek dibien piblik

Servis piblik dan enn Rodrig lib kot fer bon viv pou enan kom lobzektif final satisfaksion bann bezwin lepep ek azir dan lintere zeneral tou Rodriguais.

Ledikasion, lasante, proteksion sosial, delo, later, lenerzi transpor, kominikasion ek lozman pou konsidere koman nou prattrimwann komin, setadir apartenir a nou tou, sa pou permet asir enn sertenn degre egalite ant tou Rodrige ek permet enn devlopman imin dirab. Pou enan enn servis piblik ki pros ek lepep anmemtan pou aplik gratwite ou enn tarif progresiv ki pou permet tou Rodrige benefisie tou servis ki itil pou zot viv enn lavi ere.

Servis piblik pou devlope dan enn fason demokratik kot pou enan partisipasion bann sitwayin ki benefisie servis, travayer ek bann reprezantan lepep.

Pou enan monopol piblik dan bann sektor kot lintere zeneral bizin primin. Pou devlop bann nouvo servis piblik koman gardri, transpor, lenerzi etc. Pou garanti lakse a tou Rodrige ki anvi pratik spor li anvi tout long so lavi.

Servis piblik dan enn Rodrig lib kot fer bon viv pou enan resours finansie ek imin pou garanti enn servis efikas tou bann Rodrige/Rodriguez, enn servis piblik ki enan mwayin pou reponn a aspirasion ek bezwin nou sosiete.

Nou kont enn birokrasi exesif ki dekonekte ek realite ek bezwin nou sosiete. Nou pou an-faver enn lalyans ant bann izaze servis piblik ek bann travayer sektor piblik. Ledikasion, lasante, lakiltir, lozman, delo ek later se bann drwa ki tou Rodrige bizin benefisie, pou sa li bizin reste piblik ek gratwit ek pa pou zamin soumet a lozik prive. Nou servis piblik pou azir dan lintere zeneral tou Rodrige ek kont lozik privatizasion. Politik pou privatiz bann sektor

piblik li enn gran danze pou popilasion, segmantasion sekter piblik an-diferan porsion kot ofer bann bout ki rantab a sekter prive ek gard seki pa rantab koman ti pe rod fer avek delo kot prodiksion reste avek gouvernman ek distribision ek lavant a konpani li danzere pou nou sosiete. Lozik rantabilite, profi li kontradiktwar avek enn servis efikas ek de kalite a bann konsomater. Nou an-faver enn servis piblik ki konsidere koman enn bien-komin ek dan lintere zeneral tou Rodrige. Delo, later ek nou lamer se nou patrimwann komin, li nou leritaz komin ek appartenir a tou zenerasion ki pou vini apre nou ek li bizin reste dan domenn piblik ek transmet dan bann bon kondision a zenerasion fitir.

Lasante

Enn sistem lasante o servis tou Rodrige

Lasante li enn drwa fondamantal ek sak imin par extansion tou Rodrige. Dan enn Rodrig kot fer bon viv li enn priorite ki nou gagn enn sistem lasante gratwi ki reponn a bezwin tou lepep. Plis ki enn sistem swin, Rodrig pou enan enn sistem lasante ki dabor pran an konsiderasion tou malad, lasante pou gratis pou tou dimounn pe-inport so laz, so sex, so relizion san okenn diskriminasion. Pou enan enn sistem lasante ki pou adapte ek reponn bezwin popilasion,

enn servis lasante ki pli pros kot popilasion pa bizin depas long distans pou konsilte par ekzamp enn ti-latet fermal.

Pou devlop enn sistem lasante proximite ki finn deza marse bien dan Rodrig, kot li pou inportan parey koman ti fer swivi groses, pezo ti-baba, teste tansion, tiek ledan, teste diabet dan bann sant kominoter lor enn baz regilye, kot dimounn pou pli fasil fer li ek enan enn meyer kontrol lor zot lasante.

Pou etann servis ek osi form ek valoriz nou bann dimounn, kouman bann fam-saz dan vilaz, enan osi bann plant medisinal ki kapav servi pou ed popilasion parey koman tradisionelman fer dan bann zil ek kot noumem.

Dan enn lepok kot tandans pou al plis ver tretman natirel li pou enn fason pou fer enn nouvo tip formasion ek travay ek bann zenn pou zot akerir bann konesans ki nou bann gran-dimounn enan ek ki pe perdi. Dan enn Rodrig kot fer bon viv li pou anvizazab ki de sistem la fonksionn kot-a-kot.

Pou enan formasion bann medsin ek infirmie, nou pou reget formasion medsin ek infirmie, li posib avek lexpéryans ki enn infirmie gagne sak zour avek pasian ki nou kapav devlop enn sistem kot apre enn bon letan pratik avek enn formasion apropiye (tan lanin, zot vinn dokter, formasion li tout-osi inportan, sirtou dan bann ka kot pa bizin spesialis).

Parey koman enan infirmie dan diferan domenn koman diabet, sida, seki fer loperasion, dan enn Rodrig kot fer bon viv pou devlop enn sistem nou pou form nou prop spesialis ek ranforsi proximite avek lepep.

Pou formasion, pou develop kolaborasion avek lezot pei, li pou osi enn bon mwayin pou nou bann dimounn akerir konesans nesaser pou met zot o-servis lapopilasyon Rodrig.

An educated,
enlightened and
informed population
is one of the surest
ways of promoting
the health of
a democracy.

~Nelson Mandela

Ledikasyon

Ledikasyon samem lakle pou enn zil Rodrig kot fer bon viv ek anmemtan enn rol fondamantal pou enn pozisionnman global sitwayin Rodrige lor map lemond. Ledikasyon de-baz enn drwa imin ek sak Rodrige gagn drwa konn lir, konte ek ekrire. Bizin inskrire li dan nou konstitision parey koman drwa pou tou dimounn gagn enn kiltir.

Pou bizin ousi veye ki lekol pa enn baryer pou ledikasyon, ninport ki moman enn adilt, enn zenn ou enn zanfan anvi realiz so potansiel, letan ek sosiete bizin kapav ek pare pou donn li koudmin pou realiz so lanbision. Enn Rodrig kot fer bon viv, aprann lir, ekrire ek konte bizin flexib ek aksesib pou tou dimounn san diskriminasion. Kot akademik kapav kotway vokasionel ek lar san ki enn get lot ek enn regar siperyer.

Li enn fe ki nou sistem ledikasyon aktiel memsi li finnn servi lansam sa zenerasion ki aster pe diriz pei Rodrig dan lexekitif, legal ek lezot domenn; li tout-osi vre pou dir ki sak lanin sa mem sistem-la pe prodwir enn long lalis dimounn ki retrouv zot andeor sistem ledikasyon.

Sistem ledikasyon aktiel ki pa deside par nou, finnn montre so limit pou lepep Rodrige. Non-selman bann konesans pe perdi (ekzanp: ranz miray, kare dibwa, fam-saz, etc), enan ousi sertain konesans ki pe montre, ki pa servi. Se-t-enn sistem ki touf kreativite zanfan, ramoli lanbision, kraz lidantite, dekiltiriz lindividi ek fer li pa kontan limem. Anmemtan fer li panse ki lezot touzour meyer ki li.

Enn ledikasyon adapte pou Rodrige

1. Enn ledikasyon ki liber Rodrige, rekonsilye li ek so listwar

Pou ki Rodrig emansipe ek vinn enn pep epanwi, bizin enn ledikasion ki adapte ek realite nou zil. Enn ledikasion ki anrasinin dan listwar ki pa montre zordi dan lekòl. Enn ledikasion ki donn li kapasite pou rekonsilye li ek limem. Ansegn li lexlwa so bann ero, devlop so kapasite intelektual artistik, kreatris pou li vinn batiser zonn ek pei. Enn fe ki nou bizin pran an-kont ankòr seki bann zanfan Rodrig zordi-zour pa konn zot prop zil kouman bizin. Nou bizin kapav permet zanfan dekouver kot zot avan ki zot al get kot zot vwazin. Plis ki konte ek ekri Rodrig bizin enn ledikasion ki devlop enn lamour pou limem liber li, tir kadna lor so lemosyonel tout-an devlopan so kapasite fizik prepar li pou resi non selman akeir seki lezot anmenin me kontribiye li osi dan lekritir listwar limanite.

2. Enn lekòl ki donn valer travay tou Rodrig

Ledikasion dan enn Rodrig kot fer bon viv fer sir pou valoriz travay Rodrig (labourer, peser, artizan, elver, etc). Bann travay ki inn nourri nou zenerasyon apre zenerasyon. Lekòl pou enn zouti ki transmet savwar ek savwar-fer ki inportan pou nou sirvi aktiel ek fitir.

Nou sistem pa pou konsern zis akademik nou bizin integre bann metie, kot zanfan ek gran-dimounn, aprann, transmet ek partaz nou konesans. Enn mwayin pou permet diferan zenerasyon zwenn ek interazir.

Pou permet sa li inportan nou ouver lekòl fer li pli gran ki kat mir. Zanfan ek gran dimounn kapav konsakre trwa zour pou lir, konte ek ekri ek de zour pou bann travay pratik andeor lekòl (dan zardin, kifer pa imazinn enn zour zelev al lapas par group?). Pou konsolid zot bann konesans pou met anplas bann *site visits* kot zanfan pou al zwenn bann artizan-la kot zot ete. Enan lekzanp kot vokasyonel mars

bien, enn planter, menizie, enn saz-fam, etc, bizin kapav enan zot plas.

Nou bann pilye ekonomik li repoz lor lagrikiltir, lelvaz ek lapes. Sa de zour pratik-la nou bizin kapav donn bann zanfan lasans pou zot gagn akse ek sa bann metie-la.

3. Profeser forme

Ennlot kote parey kouman enan bann gran-panser ou bann artis. Paralelman li nesesit bann profeser ki kalifie dinamik avek kapasite pou amenn zanfan ek adilt aprenan pou zot vinn enn manb ki aktif ek plennman sitwayin.

Dan enn Rodrig kot fer bon viv, enn lapros tripartit lor ledikasion li esansiel pou ki lindividi, sosiete ek lekol toule trwa ansam gagn enn mem konsern pou la reisit tou Rodrige.

Sa mem lapros tripartit-la kapav adopte pou bann adilt kot gouvernman, sindika ek bann anplwayer touzour rod plis pou ogmant kapasite travayer pou aprann dan konsiltasion ek partisipasion.

Rodrig bizin enn sistem ledikasion ki integre enn bon baz pou devlop dan enn fason formel.

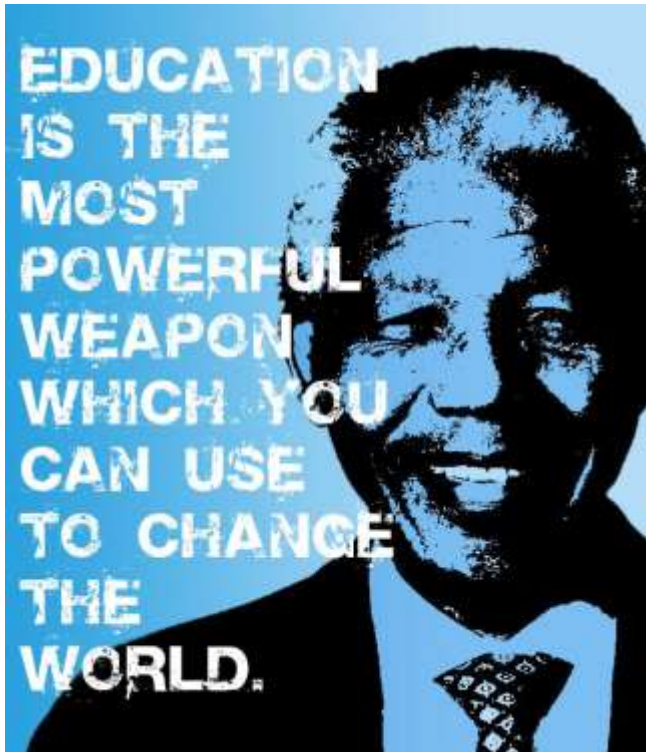
Sipor pou zelev ek profeser mars kot-a-kot avek loportunite pou sakenn devlop so potansiel.

Sipor vedir tir bann baryer fizik, latitid ek pedagozik, li vedir ousi favoriz intervansion boner pou pa les personn deryer ek veye ki sak zanfan ek aprenan gagn bann zafer nesese pou so lepanwisman.

4. Enn ledikasyon sosyal

Tou Rodrige kondanin pou viv ansam, nou enan enn leritaz komin ki inportan nou proteze ansam. Lao nou inn plede pou ki ledikasyon nepli ranfermin ant kat mir lekol. Dan Rodrig kot fer bon viv, ledikasyon li osi enn zouti sosyal pou ed nou viv pli bien ansam. Nou bizin kapav tonm dakor lor bann zafer ki konsern nou ek regle bann konfli ki kapav existe pou prezerv Rodrig anmemtan akord nou lor fason nou tret ek protez lanvironnman.

Se-t-enn reponsabilite kolektif ki nou grandi nou zanfan pou sosiete Rodrig. Inportan ki nou donn mwayin paran pou zot osi kapav partisip dan ledikasyon ek linstruksion zot zanfan. Enn lekol kot paran kapav ed zotmem mitielman pou ansam trouv solision ek siport kamarad devan sa responsabilite sitan difisil ki enn paran enan.

Kiltir

Kiltir se lansanb fason inik enn pep ou enn group dimounn viv, panse ek azir. Li regroup tou bann koutim, tradision, mers ki konserne lavi enn pep oubien enn sosiete. Li osi anglob so lalang, bann teknik servi pou lapes, lagrikiltir, medsin, fason konstrir, organize, etc. Tou form lar, konesans, krwayans reliziez ou pa, fason organize onivo sosial, ekonomik ek politik.

Kiltir li pa fix, li vivan, li nourri li ek bann nouvo zafer, li kapav evolue, transmet, sanze, anmenmtan pran plizier form san restriksion.

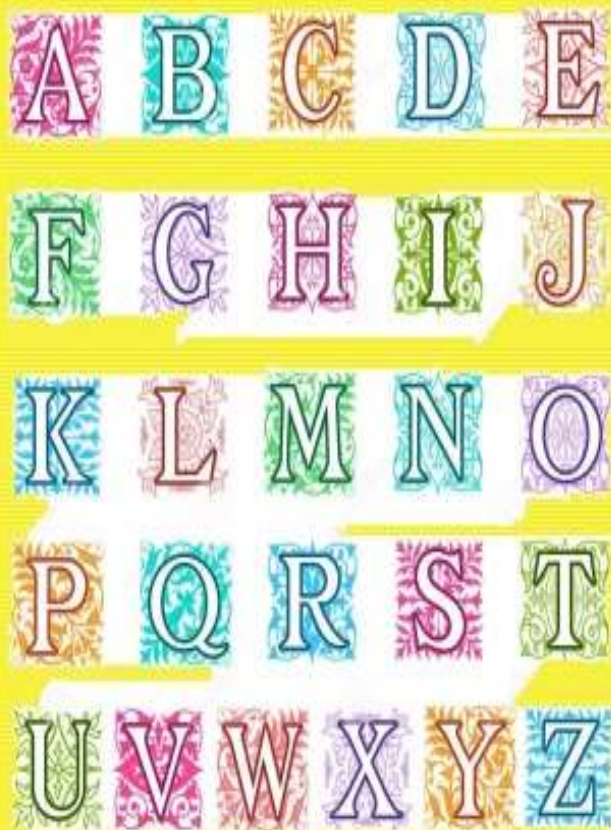
Dan enn Rodrig kot fer bon viv li inportan ki nou donn kiltir dimansion pli larz posib. Si nou get li fason filozofik enan ennsel kiltir: kiltir imin. Kan nou koz kiltir imin vedir pe-inport ou ras, kouler, kot ou finn ne, nou tou retrouv nou dan enn mem kiltir memsi li pran plizier dimansion ek form. Kiltir se seki diferansie nou de bann zanimo an-premie. Sa pou dir ki sak kitsoz ki nou fer ek transmet nou pe transmet enn ti-bout limanite, sa inspir sak Rodrige pou tret so kamarad koman enn egal, ki zwir mem drwa ek responsabilite anver lanatir ek later. Li bon osi lie kiltir ek later aköz se kitsoz ki relie lansam imin ek reprezant nou leritaz komin.

Apar so dimansion filozifik ek kouman sak mayon rezwenn, li konekte ek later ek lanatir. Vizion kiltirel enn Rodrig kot fer bon viv se ankouraz, kiltir dan tou so dimension. Nou ankouraz lakiltir koman enn eleman federater pou lepep (Listwar, veki ek ansam valer me anmenmtan servi diver ekspresion artistik pou kas bann tabou ek soufrans) ek anmenmtan enn eleman liberater pou lindividi (kreativite ek ekspresion).

Dan enn Rodrig kot fer bon viv, kiltir pou lib ek libere - kot sakenn lib de so kreasion ek so lexpresion - pou enn realite. Nepli pou enan enn komision ki responsab lar ek kiltir, aköz kiltir limem li lib, nepli dikte par okenn restriksion (ki kalite sante bizin sante, ki kalite tablo bizin penn ou ki koze bizin koze, ki linz bizin mete, koman bizin manze, etc) ni sansir, ni larzan, enn kiltir lib san lafors larzan me ki exprime. Enn kiltir ki pa enn marsandiz. Enn fason panse ki pa formate, ki pa dikte, kot exklir seki pa rant dan kare me plis lakseptasion enn diversite, enn pliralite ki fer nou pep pli gran; kot sak Rodrige dan so diferans kapav atenn so prop potansiel. Kot nou vinn enn vitrinn pou lemond.

Kiltir fason lepep exprim li lor tou laspe ki konsern li, seki amenn enn renouvo perpertiel dan so devlopman ek realizasion so plin potansiel.

Kiltir limem li pa enn eleman ki an izolasion, li anbrik li dan lezot eleman devlopman enn pep. Sak eleman bizin kapav relie li par bann reper istorik, teknik, ek rann vizib Rodrige atraver konesans bann Rodrige.

Langaz

"Dan ki langaz nou panse? se pa nou langaz ki vilger, se lide ki li vilger ki vilger" Alain Leveque.

Diksioner definir langaz koman enn lansanb sign lingwistik, oral, grafik ek zestiel ki permet kominakasyon ant bann dimounn.

Langaz kreol Rodrige montre nou lapartenans sosyal ek li permet nou idantifie nou par rapor ek lezot lepep. Enn pep ki finn perdi so langaz pa enn pep. Rodrige enan drwa koz so langaz; kreol Rodrige ki nou leritaz ek nou fierte.

Kreol ede pou transmision bann valer kiltirel ek ranforsi li. Li enn zouti inportan dan transmision savwar ek expertiz par ekzanp montre lapes, reset ek plante. Bizin enan enn diksioner kreol Rodrige. Sak Rodrige bizin metriz nou langaz fason oral ek ousi dan so mod ekri.

Nou langaz ranpli de (2) fonksion sosyal fondamantal; Kominikasyon ek idantifikasyon. Nou langaz, Kreol, enn eleman kle pou nou sosiete. Limem premie langaz pou kominikasyon, transmision lide, panse ek savwar. Tou Rodrige servi sa mod-la pou interazir ant zot dan lakaz, komers ek dan lezot plas ankor.

Dan enn Rodrig kot fer bon viv, langaz kreol pou enn moter. Kreol pou premien langaz ofisiel dan Rodrig. So litalizasyon dan lasanble ek lezot linstans ofisiel pou enn realite.

Nou pou prodir nou bann tex lalwa an kreol parey pou prezantasyon bidze. Langaz pou nepli enn baryer pou bann sitwayin ki anvi angaz zot dan politik. Zordi, langaz Lafrans ek Langleter kalifie koman langaz bann intelektuel ek li

obligatwar ou konpran li pou ou kapav poz ou kandidatir politik dan Rodrig.

Tou Rodrige konn koz ek exprim li dan so langaz natal memsi li pa konpran langaz Angle ou Franse.

Nou pou promouvwar nou langaz ek nou literatir.

Nou pou prodir bann liv tou zanr an-kreol ki li pou zanfan ziska gran-dimounn.

Lexpozision ek kreol-ekri li esansiel, enn fason itil se rediz bann pano signalizasion ek avertisman dan nou langaz parey pou bann bandrol ek bann trak ki destine pou piblik Rodrige ek mem etranze.

Nou sosiete zordi ek demin

Dan enn Rodrig kot fer bon viv sak sitwayin pou kapav viv dan larmoni avek so prop konsians pourvi ki li pa anpiet lor liberte lezot dimounn. Sak sitwayin pou lib pou azir ek exprim li kouman li anvi pou so prop lepanwisman. Sak sitwayin pou santi li lib pou pran bann desizion konsernan so prop lekor. Li ousi inportan ki tou dimounn gagn drwa fer li respekte pou so swa-de-vi. Sosiete pou protez sak sitwayin individielman et ousi protez dibien-komin.

Zordi dan nou sosiete enan bokou size ki tabou kot lipokrizi inn institisjonalize. Nou swiv kouran mazoriter memsi li kont nou prop valer. Si nou exprim bann lopignon kontrer nou gagn met-apart e exkli. Sak dimounn bizin kapav dir seki li panse san per li gagn exkli ou persekute. Liberte individiel bizin respekte pou ki nou enan enn sosiete emansipativ.

Tou bann size ki inportan, nou sosiete kot fer bon viv pou tret zot avek liberte, respe ek lintelizans.

Nou finn deside pou partaz nou lopignon lor de-trwa size ki ankor tabou pou permet enn deba lor bann zafer ki konsern nou ek sosiete me ki bien souvan nou per pou donn nou lopignon aköz li ankor tabou pou nou sosiete.

Ladrog:

Ladrog li enn size ki merit bokou latansion. Enn droge li konsidere koman enn rebi lasosiete, zot met li apar ek tret li koman enn etranze dan so prop pei. Eski tou dimounn pa bizin lib pou viv dan so prop pei? Li inportan ki nou kapav

tret enn droge koman enn dimounn malad afin ki nou kapav pran li enn bon swin. Si nou tret li koman danze pou sosiete alor nou regar lor li pou fer li santi li exkli. Dan enn Rodrig kot fer bon viv, nou pou tret enn droge ek respe ki li merite.

Ladrog dir preske inexistan dan nou sosiete zordi ek nou swete li reste koumsamem dan lavenir. Lalkol, sigaret, ek gandia ki enan bann konsekans lor lasante prezan dan nou sosiete

Gandia konsidere par sertain konman enn ladrog, enn medikaman pou sertain maladi. Li finn toultan existe dan nou sosiete ek li ilegal zordi konpare ek sigaret ek lakol ki legal kot penan okenn sistem represion pou anpes dimounn servi li.

Li inportan ki dan enn Rodrig kot fer bon viv tou dimounn, depi zanfand ziska gran-dimounn, gagn akse ek tou linformasion ki nesese lor sa size-la pou permet sosiete adopte enn lapros eklere ek progresis.

Enn Rodrig kot fer bon viv pou explor bann alternativ a prizon pou bann dimounn ki servi gandia ki plis enn problem saniter ki enn zafer kriminel ou moral.

Nou krwar ki de tout fason dan enn Rodrig kot fer bon viv, dimounn pa pou trouv nesosite servi ladrog ou lalkol telman zot pou santi zot bien ek ere.

Omosexualite:

Omosexualite vadir latirans oubien deroulman sexiel ant dimounn mem sex. Enn fam ek ennlod fam oubien enn

zonm ek n lot zonm pe viv enn romans ou pe gagn relasyon sexiel.

Omosexialite enn fenomenn mondial ki konsern bann gran koman bann tipiti pei. Zordi bokou pei pe rekonet lexisans bann omosexiel. Zot finn met anplas bann lalwa pou protez ek permet bann omosexiel viv zot lavi koman bann sitwayin normal malgre zot oriantasion sexiel.

Omosexialite dan Rodrig pe konn enn levolisyon li ousi. Zordi malgre stigmatizasyon ek bann term pezoratif koman pilon, pede, tous-sali, etc, ki servi pou denigre bann omosexiel, enan bokou dimounn ki afirm zot idantite sexiel. Enan lezot ki prefer viv li dan kasiet pou evit bann presyon familyal, parski omosexialite souvan konsidere koman enn dezoner pou enn fami.

Bokou swazir pou res dan kasiet pou evit boufonnri, maltretans verbal ou mem fizik par bann omofob.

Dan lekòl dan travay ouswa sosyete an-zeneral, dimounn enan enn move regar lor omosexiel ki souvan amenn bann omosexiel pou al ziska komet sisid.

Dan enn Rodrig kot fer bon viv pou enan bon sistem ledikasyon kot bann zenn sitwayin pou aprann aksepte ek respekte diferans, enn sistem ledikasyon ki ankouraz tolerans. Pou enan enn sistem ledikasyon ki valoriz imin ek aret diaboliz omosexialite.

Dan enn Rodrig kot fer bon viv tou sitwayin pou enan mem drwa.

Penn-de-mor

Penn-de-mor se-t-enn prosis par lekel leta donn lamor kikenn, kom pinision pou enn krim ki li finn komet. Alorizinn penn-de-mor finn introdwir pou dekouraz krim, lespionaz ek anpes bann tantativ pou ranvers pouvwat politik dan sartin pei.

Malgre lexisans penn-de-mor, violans ek krim pa finn diminie. Enan mem inosan ki leta finn touye par erer parski sistem lazistis pa infaib. Zordi boukou pei finn aboli penn-de-mor, pou ranplas li par prizon-a-vi oubien bann long santans parski prizon-a-vi paret plis imin ki pandi, elektrokite, etc.

Dan enn Rodrig kot fer bon viv penn-de-mor napa so plas, prizon ki pou enn plas, kot prisonie pou gagn bann tretman adapte. Pou donn zot bann swin, sipor, pou reform zot pou zot kapav regagn zot plas dan lasosiete kan zot fini pey zot det. Kot fer bon viv, napa plas pou violans, krim e leta pa tir lavi.

Letanazi

Letanazi se-t-enn pratik par lekel enn dokter donn lamor kikenn ki pe soufer moralman, fizikman aköz enn maladi inkirab. Enn manier pou soulaz enn malad dan so soufrans legalman.

Letanazi legal dan de-trwa pei atraver lemond.

Dan enn Rodrig kot fer bon viv sak dimounn pou lib pou desid lor so prop destin.

Feminis

Pandan bokou lanin fam inn sibir bokou dominasion ek violans souvan aköz zot konsidere kouman pli feb fizikman dan nou sosiete ki nou konsidere koman patriarkal. Devan

enn tel sitiasion bann fam Rodrig koman lezot fam dan lezot pei finn toultan lite pou zot emansipasion ek osi pou fors sa sosiete patriarkal-la rekonet zot bann drwa. Enan bokou lalwa ki finn amande an-faver bann fam zordi ek nou sosiete pe komans rekonet zot drwa ek valer.

Zordi nou retrouv bann fam dan tou sfer nou sosiete ; dan lakaz, travay ek ousi dan politik. Fam pe de-pli-z-an-pli afirm zot ek nepli konsidere kouman bann obze sexiel ouswa kouman propriete zonm. Dan enn Rodrig kot fer bon viv bann fam pou enan tou zot drwa ek respe ki zot merite.

Prostitision

Dan Rodrig prostitision ankor konsidere koman enn size tabou ek li ilegal. Li pa enan gran lanpler dan nou sosiete me li existe. Enan dimounn konsider prostitision kouman enn metie. Li mwayin ki zot servi pou sibvenir zot bezwin ouswa bezwin zot fami oubien pou akerir lezot benefis. Sertin konsider prostitision kouman enn metie nob, enan konsider li kouman kitsoz vilger ek imoral ou kouman enn vis. Bann rezon dimounn tonm dan prostitision souvan lie ek lamizer oubien problem somaz. Dan enn zil Rodrig kot fer bon viv, prostitision pou bann rezon ekonomik pa pou existe. Si enan pe pratik li pou lezot rezon, leta pou met anplas tou fasilite nesese pou permet zot sorti ladan si zot enan lanvi pou fer li ek sosiete pou la pou ankadre zot olie ki kondann zot.

Lavortman

Lavortman konsidere kouman linteripsion groses avan so term pou bann rezon medikal ou parski groses-la non-dezire. Zordi lalwa fer provizion pou ki kapav pratik lavortman sou sertin kondision. Enan bokou ka lavortman klandestin ki pratike dan nou sosiete sirtou bann groses

non dezire kot enan bokou konsekans grav lor lasante bann fam. Dan enn Rodrig kot fer bon viv bann fam pou lib pou dispoz so lekor koman li swete.

Bann zenn

Dan nou sosiete bann zenn regroup zot pou defann zot lintere ek zot okip bann plas ki inplik bann gro responsabilite dan bann organizasion sosial ek dan travay.

Dan nou sosiete zordi enan bokou zenn ki pe viv bann sitiasion difisil koman somaz, lexod forse, mank lwazir ek bann fasilite nesaser pou zot epanwisman personel. Bien souvan zot revolte kont sistem anplas parski zot sibir bokou presion familyal, sosial ek ekonomik. Bien souvan sosiete asosie bann size tabou koman ladrog, prostitision ek lalkol ek bann zenn.

Dan enn Rodrig kot fer bon viv bann zenn pou enan tou posibilite pou gagn enn ledikasion apropiye, enn travay desan ek pou enan tou fasilite pou permet zot epanwir ek devlop zot potansiel pou zot kapav pran zot lavenir an-min ek met zot kapasite o-servis nou sosiete.

Don't talk.
Just Act.
Don't say.
Just Show.
Don't promise.
Just Prove.

Enn revolision sitwayenn ek demokratik

Pou sa Rodrig kot fer bon viv-la vinn enn realite, li neser ki nou repans tou ek rekonstrir tou lor enn nouvo baz ki repoz lor bann prinsip demokratik ek souverennte lepep (popiler). Lepep (bann sitwayin) bizin pran linisiativ pou fer sa rev la vinn enn realite. Pou sa nou bizin lite ek reziste pou nou kapav invant (prefigir) sa sosiete kot fer bon viv-la.

Bizin rasanble ek azir, fer bann propozision ek angaz nou dan tou bann experimantasion ek alternativ konkre. Bizin enan koerans dan seki nou dir ek seki nou fer. Organiz bann deba ek konferans piblik ek popiler pou diskite lor seki nou apel planifikasion demokratik ek ekolojik. Dekrir seki nou konsidere kom enn “dibien-komin”, “lintere zeneral”, “souverennte popiler” afin ki nou kapav planifie sa riptir ki nou bizin fer avek seki existe-la zordi ek konstrir sa sosiete emansipatris ki pou garanti akse a bann drwa fondamantal a tou Rodrige ek anmemtan desid lor bann mwayin demokratik ki pou rann posib implikasion tou bann sitwayin dan enn fason permanan ek souverennte popiler dan tou domenn.

Kan nou konsider profonder sanzman ki bizin amenin pou atenn enn tel obzektif li vinn kler ki lanpler sa sanzman-la li pa pou rezilta enn sinp alternans elektoral ek bann desizion depi lao. Li implik enn sanzman radikal ek an-profonder pou kapav asir souverennte popiler par enn vre demokrasi, enn reappropriasion linisiativ politik par bann zonm ek fam Rodrige avek koman lobzektif determinn partou kot bizin, lor tou size lintere zeneral.

Se sa ki nou apel enn revolision sitwayenn ek demokratik. Li enn revolision parski revolision kontrer destriksion, li esansielman konstriksion ennlot sosiete, ennlot

lorganizasion pou sosiete, ennlot sistem demokratik ek ekolozik. Li enn revolision parski li pou permet sanz bann form propriete (koorporasion, ekonomi solider), dibien-komin, patrimwann komin. Sanz sistem institisionel ek bann norm ziridik, sosial ek anvironnmantal ki organiz sosiete ek lekonomi. Li sitwayenn parski li pou permet donn pouvwar tou sitwayin pou bien-et nou tou. Nou krwar dan sa revolision sitwayenn ek demokratik-la parski nou konvinki ki lepep limem solision sa transformasion-la.

Li pou dramatik si lepep inkapab pou ouver semin ver sa Rodrig lib "kot fer bon viv-la."

DO WHAT IS RIGHT
NOT WHAT IS EASY

GLOSER EK DEFINISION

Pou seki lir sa liv-la resi konpran vizion ki nou pe anvi transmet, nou trouv li neseses pou donn sertain definision bann mo ek lexpresion ki kapital pou konpran sa proze sosiete ki nou pe prezante-la.

Pep Rodrige - Pep Rodrige se tou bann dimounn ki ini par later Rodrig; par disan, nou leritaz zenealozik - adir enn fami elarzi ; par listwar komin ; par nou kiltir ek langaz kreol ki transmet zenerasion apre zenerasion ki veykil prinsipal lansam seki nou ete.

Enn Rodrige - Sak dimoun pe-inport so kouler, so ras, so relijion, so lorientasion sexiel, so laz, ki ne lor later Rodrig, enan lien disan avek Rodrige de par so fami, ki partaz enn mem kiltir, enn leritaz komin avek volonte pou transmet ek perpetie bann valer zenerasion apre zenerasion. Li kapav dan Rodrig ou andeor Rodrig eparpiye lor sirfas lemond, li enn Rodrige. Li inkliir tou bann ki apele pou gagn sitwayennte Rodrige par lignon.

Kiltir - Lansam bann valer, koutim, fason viv, fason fer, nou lakwizinn, inflianse par nou kondision zilwa avek nou bann fason panse, bann krwayans, laper, fason nou selebre lamor, lavi, nou relasion avek lezot, sak latitid ki trair seki nou ete, partaze par tou bann Rodrige pe-inport kot zot ete, ki transmet zenerasion apre zenerasion, nou kiltir inkorpor osi nou langaz.

Sosiete kooperativ - Enn sosiete kooperativ se enn asosiasion bann dimounn ki regroup ansam dan enn fason volonter pou satisfere zot bann bezwin ek aspirasion ekonomik, sosial ek kiltirel kolektivman.

Lernerzi renouvlab - servi soley, divan, vag, delo lamer pou prodwir lenerzi pou met li o-servis pep Rodrige. Sa pou permet ennpas redwir kou ek depandans lor lenerzi fosil koman delwil, lesans ek diezel pou enn Rodrig pli prop ek deziemman enn mwayin pou servi zot kouman enn lafors ekonomik ek ogmant prodiksion. Enn lekzanp servi delo desalman pou ogmant prodiksion agrikol ek lelvaz.

Lekonomi sosial ek solider - Enn form lekonomi ki konsilie otan ki posib aktivite ekonomik ek so itilite sosial, kot enan enn zesion demokratik ek partisipativ kot finalite aktivite ekonomik la li pa profi.

Revolision sitwayenn - Se-t-enn transformasion sosial, enn sanzman an-profonder, enn sistem par ennlot. Enn panse, exprime ek realise par bann sitwayin zotmem. Li enn transformasion otan politik ki sosial ek ekonomik pou redonn pouvwar lepep ek redonn vre sans lavi politik.

Dibien piblik - Tou bann dibien ek resours materyel ou pa, ki appartenir a enn pep.

Servis piblik - Bann servis kouman lopital, delo, ladministrasion, ledikasion, lasante, transpor.

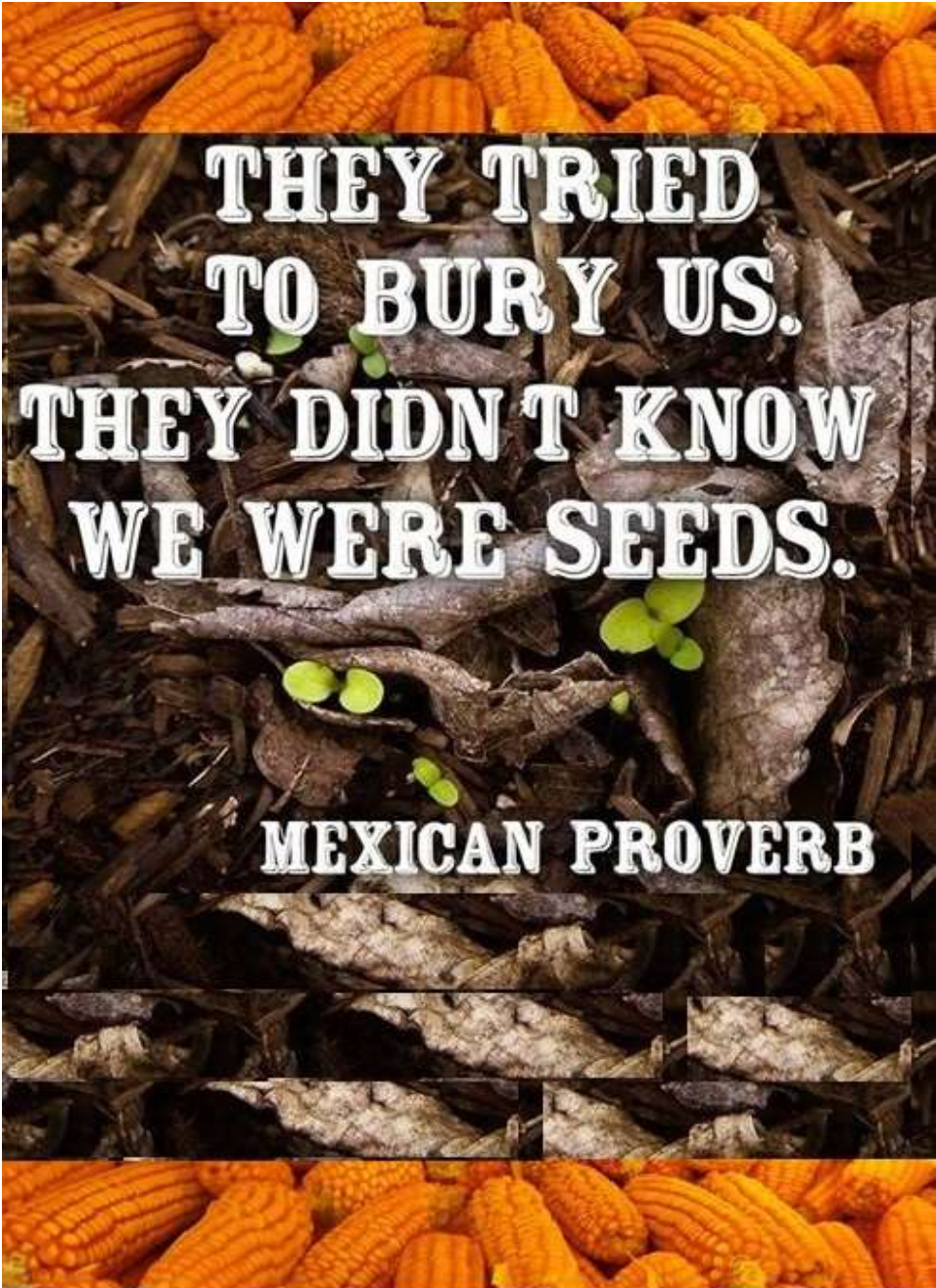
Omofofi - Tou bann latitud negatif, ki pa aksepte, per ek pa kontan bann dimounn omosexiel

Koorperativ vilaz - Enn vilaz kot tou so bann aktivite ekonomik ek sosial, regroupe otour koorperativ, ek tou bann dividan revinn a tou bann manb ex : so laboutik, so bann travay, so bann revini ekonomik tou fer atraver koorperativ.

Anexion - Anexion vadir atasman enn teritwar avek enn lot. Dan ka Rodrig, pe koz kan lindepandans Moris 1968, Angle ti desid pou atas Rodrig ek Moris adir ennsel teritwar, ennsel pei.

Referandonm - Konsiltasion popiler, lor enn baz direk, pou gagn zot lopignon lor enn size presi - li kapav lor enn lalwa ou onivo konstitision
Enn lekzanp: Eski ou anvi Rodrig pran so lindepandans? Wi ou Non.

Konstitision - Konstitision se lalwa siprem enn pei. Li definir tou bann prinsip, valer, drwa ki gourvern pei-la ek so bann sitwayin.

**THEY TRIED
TO BURY US.
THEY DIDN'T KNOW
WE WERE SEEDS.**

MEXICAN PROVERB

Bann lorganizasyon ki finn partisip dan devlopman sa proze-la

RODRIGUES WORKERS FEDERATION

RODRIGUES GOVERNMENT EMPLOYEES ASSOCIATION

RODRIGUES TOURISM AND ALLIED WORKERS UNION

PORT MATHURIN HARBOUR WORKERS UNION

RASINN

ECOLOZIK

Nou proze sosiete pou enn Rodrig kot fer bon viv.

Devlopman ek redaksion sa liv-la li rezilta ek komansman enn demars kolektif, partisipativ ek demokratik inisie par bann militan RGEA avek kolaborasyon sindika lepor (PMHWU), sindika touris (RTAIWU), Ecolozik, Rasinn ek plizier sitwayin angaze. Devlop enn proze sosiete kot fer bon viv li enn investisman esansiel pou lavenir Rodrig ek sirtou dan proses konstriksion enn Rorig lib kot fer bon viv. Bann delege Rodrigues Workers Federation (RWF) ki regroupe RGEA, RTAIWU, PMHWU ek bann militan ecolozik, Rasinn ek plizier sitwayin-angaze, finn zwenn ansanm pandan de zour konsekitif pou debat, valid ek apropriye konteni sa liv-la ki limem prodwi enn travay kolektif develope ek redize par bann militan sa bann diferan lorganizasyon-la. Li enn komansman parski nou finn pran ansanm enn langazman kolektif pou milite pou fer sa proze sosiete-la vinn enn realite.

Bann dimounn ki inn partisip dan devlopman ek redaksion sa liv-la

Julienne MEUNIER
Ramcesse PROSPER
Herman CLAIR
Corine TOLBIZE
Marie Paule FELICITE
Jules BOTTE
Louisemary RAVINA
Steve PIERRE LOUIS
Alaine MOYE BAPTISTE
Patrick JEAN LOUIS
Justar TOLBIZE
Patrick AUGUSTIN
Gregory CHAN SOW
Joseph Nicolas EMILIEN

Antoinette CASIMIR
Cenette HYPOLITE LEOPOLD
Jennifer SAMOISI
Marie Lourdes MEUNIER
Bessy RAVANNE
Mirella LEGENTIL
Mariano EDOUARD
Stephen FRANCOIS
Alain TOLBIZE
Jocelin LOUIS
Jonathan HORTENSE
Hedley CASIMIR
Jacques Desire Laval COLET
Wilhelmine MEUNIER

Pibliye par:

RGEA, RTAIWU, PMHWU, ECOLOZIK, RASINN

Inprime par:

**RGEA Printing Unit
Independence House
Mont Lubin
Rodrigues**

This publication is registered under the creative commons license. It can be freely distributed as long as the source is mentioned.